

Oryginalny artykuł naukowy

Original Article

Data wpływu/Received: **17.09.2016**

Data recenzji/Accepted: **24.10.2016**

Data publikacji/Published: **20.12.2016**

Źródła finansowania publikacji: środki własne Autora

Authors' Contribution:

(A) Study Design (projekt badania)

(B) **Data Collection (zbieranie danych)**

(C) Statistical Analysis (analiza statystyczna)

(D) **Data Interpretation (interpretacja danych)**

(E) **Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)**

(F) Literature Search (badania literaturowe)

Karolina Radlak¹

SĄDOWNICTWO REPUBLIKI CYPRYJSKIEJ – WYBRANE ZAGADNIENIA

WSTĘP

Niewiele państw na świecie charakteryzuje się tak zawiłym, ale zarazem interesującym ustrojem politycznym. Jego forma tylko pozornie nie różni się od ustrojów innych państw świata. Cypr jest republiką, krajem należącym do Wspólnoty Unii Europejskiej, jednak po wnikliwszej analizie okazuje się, że sytuacja jest o wiele bardziej skomplikowana bowiem już na początku Konstytucji Republiki Cypryjskiej czytamy, że „prezydentem Republiki Cypryjskiej jest Grek, a wiceprezydentem Turek”². Poszczególne instytucje są podzielone pomiędzy dwiema wspólnotami: grecką i turecką. Mimo że północna część wyspy znajduje się pod obcą okupacją, Republika

¹ studentka kierunku Prawo w Wyższej Szkole Humanitas.

² Zob. art. 1. *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2013.

Cypryjska uznawana jest przez społeczność międzynarodową za jedyne legalne państwo sprawujące suwerenną władzę nad całym terytorium wyspy³.

Praktyka jednak pokazuje, że mimo konstytucyjnych regulacji Turcy Cyprijscy zrezygnowali z powierzonych funkcji politycznych i utworzyli na terenie Cypru oddzielne państwo – Turecką Republikę Cypru Północnego. Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie struktury sądownictwa Republiki Cypryjskiej oraz procedury powoływania sędziów, a także opis sądów istniejących i funkcjonujących na Cyprze. Wymiar sprawiedliwości stanowi wyjątkowo istotną kwestię dla narodu cypryjskiego, który przez lata był nękanym i rozdzielanym przez poszczególne państwa świata. Nie bez przyczyny Republika Cypryjska nazywana była wyspą pięciu flag⁴. Rok 1960 był czasem niewątpliwych nadziei i perspektyw powiązanych z odzyskaniem suwerenności i niezależności związanym z ustanowieniem konstytucji. Po wielu latach konfliktów wewnętrznych oraz ingerencji państw obcych, roszcujących sobie prawa do terytorium strefy wpływów – jaką niewątpliwie była wyspa Cypr – udało się ustanowić najważniejszy akt prawa, jakim była wspomniana wcześniej konstytucja. Był to akt szczególny, zajmujący najwyższe miejsce w hierarchii aktów prawnych, normujący każdą istotną kwestię związaną z funkcjonowaniem państwa. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że państwo Cypr było niewielkie, aczkolwiek miało bardzo skomplikowaną konstytucję, zawierającą liczne zastrzeżenia i ograniczenia. Jak słusznie zauważył Jerzy Zaborowski, „Konstytucja Republiki Cypryjskiej to jedna z najbardziej zawiłych współczesnych ustaw zasadniczych”⁵. „Owa zawilgość z pewnością przyczyniła się do niepowodzenia budowy wspólnego państwa, gdyż sprzyjała dowolnej interpretacji zapisów konstytucyjnych”⁶. Kluczową dla niniejszych rozważań jest część konstytucji zawierająca opis wymiaru sprawiedliwości. Sprawiedliwości, o której wobec narodu cypryjskiego przez wieki zapomniano. Rozdział X Konstytucji Republiki Cypryjskiej dokładnie opisuje podział kompetencji, skład ogólnie procedury obejmowania urzędów związanych z funkcjonowaniem sądów, podział terytorialny sądownictwa. Szczególnie dokładnie ustawa zasadnicza opisuje Sąd Najwyższy Republiki Cypryjskiej.

Niniejsze opracowanie ma na celu przedstawienie wymiaru sprawiedliwości Republiki Cypryjskiej w oparciu o konstytucję, regulaminy, historyczne lub współczesne publikacje specjalistów w tej dziedzinie, które są niewątpliwie wsparciem, jednakże których ciągle niestety jest zbyt mało i wciąż nie są powszechnie dostępne, by pozwolić na poznanie systemu sądownictwa Republiki Cypryjskiej. Autorka opracowania, dokonując wyboru poszczególnych zagadnień, kierowała się własną, subiektywną opinią. Głównym celem było przekazanie ogólnych – zdaniem autorki

³ [http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Warsaw.nsf/All/6334334F1C771A00C1257AE7003204EB/\\$file/Rzut%20oka%20na%20Cypr%20%282011%29.pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Warsaw.nsf/All/6334334F1C771A00C1257AE7003204EB/$file/Rzut%20oka%20na%20Cypr%20%282011%29.pdf). Rzut oka na Cypr. Biuro Prasowe i informacyjne Republiki Cypryjskiej. Zob. www.moi.gov.cy/Pio [dostęp: 14.10.2016].

⁴ Z. Domarańczyk, *Wyspa pięciu flag*, Warszawa 1973.

⁵ J. Zaborowski, *System polityczny Republiki Cypryjskiej*, [w:] *Systemy polityczne wybranych państw*, red. K.A. Wojtaszczyk, Warszawa 2004, s. 64.

⁶ P. Osiewicz, *Pokojuowa regulacja kwestii cypryjskiej. Aspekty prawne i polityczne*, Toruń 2008, s. 98.

– niezbędnych informacji dotyczących funkcjonowania, struktury systemu sądownictwa cypryjskiego. Opracowanie porusza zatem wybrane zagadnienia pozwalające czytelnikowi na ukształtowanie sobie ogólnego obrazu wymiaru sprawiedliwości w Republice Cypryjskiej.

1. EWOLUCJA WŁADZY SĄDOWNICZEJ REPUBLIKI CYPRYJSKIEJ

1.1. Wpływ konfliktu turecko-cypryjskiego na kształt sądownictwa na Cyprze

Konflikt turecko-cypryjski jest określany mianem jednego z największych i najdłużej trwających konfliktów na świecie, bowiem mentalnie trwa do dziś. Wyspa Cypr jest zamieszkiwana od wieków przez wspólnotę Greków Cypryjskich. Na wyspę w 1571 r. przybyli Turcy. Nieuregulowana sytuacja polityczna i zawiłości, takie jak ucisk ludności greckiej, pozycja prawna ludności tureckiej sprawiły, że wyspa stawała się coraz bardziej podzielona⁷. Konflikt mniejszości greckiej i tureckiej powodował straty zarówno wśród dorobku kultury, jakim za czasów starożytności mógł poszczycić się Cypr, jak i straty, które poniosły obie wspólnoty w wyniku tzw. „handlowania” wyczerpaną najazdami i kolonializmem wyspą⁸. Nie obowiązywało wówczas żadne jednolite prawo, mające na uwadze ochronę interesów obywateli Cypru. Dopiero ustanowienie konstytucji miało pogodzić zwaśnione strony⁹. W ciągu pierwszych dwóch lat funkcjonowania Republiki Cypru okazało się, iż zapisy konstytucyjne dające obu narodowościom wyspy prawo weta, wraz z utrzymującą się wzajemną nieufnością grecko-turecką, przyczyniły się do całkowitego blokowania procesu decyzyjnego i spowodowały kryzys państwa¹⁰.

Niestety, statut nowej republiki był zawiły i stanowił dość niespotykane rozwiązanie prawno-polityczne. „Nie ulega wątpliwości, że konstytucja cypryjska ma typowo neokolonialny charakter. Przede wszystkim odzwierciedla interesy brytyjskie, a poza tym zamiast jednoczyć i unifikować obydwie odłamy społeczeństwa cypryjskiego zmierza do utrzymania trwających od lat tarć”¹¹.

Część X Konstytucji Republiki Cypryjskiej zawiera regulacje dotyczące obsadzenia urzędu sędziego Sądu Najwyższego. Wskazuje, że Sąd Najwyższy tworzy dwóch

⁷ A. Hajnicz, *Wyspa Afrodyty*, Warszawa 1960, s. 27.

⁸ Warto wspomnieć, że jeden z królów cypryjskich, Piotr I, pojawił się na słynnej uczcie zorganizowanej za czasów króla Kazimierza Wielkiego u Mikołaja Wierzyńka. „W 1363 r. doszło do spotkania królów w Krakowie po raz pierwszy i ostatni w historii”. Fakt ten należy uznać za istotny argument świadczący o tym, jak daleko mogły kiedyś sięgać interesy miast cypryjskich. Zob. R. Bańkowicz, *Cypryjs na wietrze*, Warszawa 1972, s. 54- 55.

⁹ „Na pierwszy rzut oka wydaje się, że konflikt turecko-cypryjski został zażegnany. Niestety, pozostała jeszcze sfera czysto ludzka (...) Wciąż czci się zamordowanych, w szkołach wychowuje się dzieci w nienawiści do strony przeciwnej, okłamuje się społeczeństwo, przytaczając nieprawdziwe dane (...)”. Zob. A. Szaleńcowa, *Cypr – praktyczny przewodnik*, Bielsko-Biała 2009, s. 45.

¹⁰ A. Adamczyk, *Proces integracji Republiki Cypru ze Wspólnotami Europejskimi i jego ewentualny wpływ na rozwiązanie problemu cypryjskiego*, „Studia Europejskie” 1999, nr 4, s. 104.

¹¹ Z. Domarańczyk, *Wyspa pięciu...*, s. 50.

sędziów narodowości greckiej, jeden sędzia narodowości tureckiej oraz sędzia neutralny, który nie powinien należeć do żadnej z wymienionych powyżej społeczności ani też być obywatelem Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i jej kolonii. Oczywiście greccy sędziowie Sądu Najwyższego i sędzia turecki powinni być obywatelami Republiki Cypryjskiej. Konstytucja wyraźnie uwzględnia pozycję Turcji w sprawowaniu urzędów wymiaru sprawiedliwości, bowiem proporcjonalnie rozdziela urząd wobec Greków i Turków nawet w Radzie, która jest odpowiedzialna m.in. za powoływanie, zwalnianie, zakończenie służby Prezesa Sądu Najwyższego oraz procedury obejmowania bądź opuszczania stanowisk przez sędziów Sądu Najwyższego¹².

Art. 159 Konstytucji Republiki Cypryjskiej określa podział kompetencji obowiązujący w sądach sprawujących jurysdykcję cywilną i karną. Szczegółowo opisano, jakiej narodowości sędzia – greckiej lub tureckiej jest właściwy do prowadzenia danej sprawy sądowej. Zabieg ten miał na celu reprezentowanie interesów obu wspólnot zamieszkujących Cypr, ale miał też zapobiec niesprawiedliwemu postępowaniu, które mogłoby zostać spowodowane np. uprzedzeniami czy też osobistymi poglądami sędziów – co oczywiście nie mogło mieć miejsca. Reasumując – sprawy dotyczące społeczności greckiej może objąć sędzia bądź sędziowie należący do społeczności greckiej. Analogicznie społeczność Turków obejmuje jurysdykcją skład sędziów tureckich¹³. Warto zwrócić uwagę na sytuację, w której powód i pozwany należą do różnych społeczności – wówczas jurysdykcję obejmują – zgodnie z decyzją Sądu Najwyższego – sędziowie obu społeczności¹⁴.

Nie można zaprzeczyć, że rozwiązania proponowane przez Konstytucję Republiki Cypryjskiej nie pomijają interesów mniejszości tureckiej tak długo walczącej o swoje prawa. Konstytucja, choć zawiła – uwzględniała podział na Greków i Turków Cypryjskich. Problem pojawił się wówczas, gdy Turcy zrezygnowali z pełnienia urzędów na Cyprze i odmówili współpracy z grecką ludnością. Przepisy konstytucji mającej stanowić „remedium” na konflikty wewnętrzne stały się martwą literą prawa.

1.2. Republika Cypryjska jako państwo europejskie

Wstąpienie Cypru do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. spowodowało konieczność dostosowania i zharmonizowania prawa Republiki Cypryjskiej z przepisami prawa Unii Europejskiej¹⁵. Republika Cypryjska stała się wówczas członkiem międzynarodowej Wspólnoty i tym samym zobowiązała się do przyjęcia szeregu aktów norma-

¹² Art. 153 ust. 7 pkt 3 i 4 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

¹³ Art. 159 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

¹⁴ Art. 159 ust. 5 art. 169 ust. 3 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

¹⁵ Procedurę przystąpienia Cypru do Unii Europejskiej rozpoczęto dnia 30 marca 1998 r., natomiast wniosek o pełne członkostwo złożono już w 1990 r. Negocjacje w sprawie przystąpienia Cypru do Unii Europejskiej trwały bardzo długo. „Unia uznała, że Południe spełnia warunki, ale Północ nie była na to przygotowana. Południe obawiało się też, że większość pomocy strukturalnej otrzyma zacofana Północ”. Zob. A. Szałeńcowa, *Cypr – praktyczny...*, s. 44.

tywnych. W celu zapewnienia przestrzegania prawa UE przepisy prawa krajowego, zwłaszcza konstytucja, miały zostać zmienione lub uchylone. Warto wspomnieć, że jedną z najistotniejszych dla państw członkowskich zasadą prawa Unii Europejskiej jest zasada pierwszeństwa czy też nadrzędności prawa Unii Europejskiej nad prawem krajowym¹⁶. Prawo Unii Europejskiej obejmuje zarówno przepisy przyjęte przez państwa członkowskie (traktaty załączniki, protokoły), jak i przepisy wydane przez instytucje Unii Europejskiej takie jak rozporządzenia, dyrektywy, decyzje; powszechne zasady prawa, *common law*¹⁷, podstawowe zasady prawa międzynarodowego publicznego. Kluczowe dla niniejszych rozważań jest orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE, w świetle którego jako ogólne zasady prawa, podstawowe zasady praw człowieka stanowią integralną część europejskiego dorobku prawnego¹⁸.

Republika Cypryjska „(...) jest stroną większości konwencji międzynarodowych regulujących problematykę ochrony praw człowieka(...)”¹⁹. Jest stroną Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Międzynarodowego Paktu Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Międzynarodowego Paktu Praw Ekonomicznych, Socjalnych i Kulturowych²⁰. Należy przytoczyć, że „(...) umowy, konwencje i porozumienia zawarte zgodnie z poprzedzającymi przepisami niniejszego artykułu mają, od dnia ich opublikowania w Dzienniku Urzędowym Republiki moc nadrzędną w stosunku do prawa krajowego, pod warunkiem że te umowy, konwencje i porozumienia są tak samo traktowane także przez drugą stronę”²¹.

Sądy cypryjskie po uzyskaniu niepodległości przez Republikę Cypryjską zostały zobligowane do funkcjonowania, orzekania, przestrzegania prawa zawartego przede wszystkim w Konstytucji Republiki Cypryjskiej. Istotne również było wszelkie ustawodawstwo Izby Reprezentantów, stanowiącej trzon władzy ustawodawczej na Cyprze. Warto przypomnieć, że po uzyskaniu niepodległości przez Republikę Cypryjską sądy zostały zobowiązane do takiej interpretacji i modyfikacji przepisów, aby były one zgodne z Konstytucją. W sprawowaniu jurysdykcji sądy „zaczerpnęły” najważniejsze elementy prawa precedensowego obowiązującego wówczas w Wielkiej Brytanii. Orzekano na podstawie tamtejszych precedensów – oczywiście z uwzględnieniem prawa nowo powstałej republiki i wprowadzeniem koniecznych zmian.

¹⁶ A. Maliszewska-Nienartowicz, *System instytucjonalny i prawny Unii Europejskiej*, Toruń 2010, s. 317.

¹⁷ Więcej szczegółowych informacji na temat prawa precedensowego w Wielkiej Brytanii można znaleźć na stronie internetowej portalu Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie http://www.temidium.pl/arttykul/system_precedensowy_wielkiej_brytanii-225.html [dostęp: 14.10.2016]. Artykuł jest autorstwa aplikantki radcowskiej OIRP w Warszawie – Patrycji Gabrieli Bartosz.

¹⁸ https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-cy-maximizeMS-pl.do?member=1 [dostęp: 12.10.2016].

¹⁹ Art. 169 ust. 3 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

²⁰ Pełna lista traktatów, konwencji, do których przystąpiła Republika Cypryjska, zamieszczona jest na oficjalnej stronie internetowej Kancelarii Prokuratora Generalnego Republiki Cypryjskiej. Zob. www.law.gov.cy. [dostęp: 14.10.2016].

²¹ Art. 169 ust. 3 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

1.3. Źródła prawa

Źródła prawa na Cyprze można podzielić według ogólnej wszystkim znanej klasyfikacji na pisane i niepisane²². W skład prawa pisanego zaliczyć należy oczywiście konstytucję, ustawodawstwo Izby Reprezentantów, ustawodawstwo uzupełniające, ustawodawstwo pomocnicze, prawo angielskie, które zostało przyjęte, gdy Cypr stał się niezależną republiką, oraz prawo stosowane przed ustanowieniem republiki. Prawo niepisane stanowią wspomniane wcześniej precedensy sądowe, na mocy których sądy są zobowiązane do naśladowania sądów wyższych instancji²³. Należy mieć na uwadze, że na Cyprze źródła niepisane odgrywają bardzo doniosłą rolę, a źródła pisane, takie jak ustawa, nie są tak ważne jak w przypadku prawa kontynentalnego, które panuje w Polsce czy Grecji²⁴. Precedensy sądowe są zasądzane w oparciu o doktrynę *common law stare decisis*. Oznacza to, że sądy niższej instancji muszą dostosować się do orzeczeń sądów wyższej instancji. Precedensy są również zasądzane w oparciu o zasadę *ratio decidendi* lub zasadę prawną mówiącą o konieczności istnienia wcześniejszego precedensu, na jaki sąd się powołuje, zasadę *obiter dicta*, która pomimo że nie wiąże sądu podczas wydawania wyroku, może przyczynić się do formułowania pewnego rodzaju wskazówek dla późniejszych podobnych rozpraw. W sytuacji, kiedy stopniowo kodyfikowane prawo cypryjskie nie dostarcza odpowiednich rozwiązań dla danej sprawy, sądy cypryjskie stosują zasadę brytyjskiego *common law*²⁵. Korzystanie z rozwiązań stosowanych przez ustawodawstwo brytyjskie czy amerykańskie nie powinno być więc niczym zastanawiającym. Wiele państw stosowało taką praktykę i korzystało z elementów prawa innych krajów. Ukształtowany w Polsce system prawa sądowego w znaczącej swej części opierał się na prawie polskim, częściowo skodyfikowanym i nowoczesnym. Spełniał on standardy europejskiej kultury prawnej XX wieku. Wybuch II wojny światowej, agresja ZSRR oraz przemiany polityczne spowodowały zmianę prawa obowiązującego na terenach Rzeczypospolitej. Polscy ustawodawcy podczas tworzenia, odbudowywania polskiego prawa korzystali wielokrotnie ze sprawdzonych rozwiązań prawnych innych państw²⁶.

2. WŁADZA SĄDOWNICZA REPUBLIKI CYPRYJSKIEJ

2.1. Organizacja sądownictwa w Republice Cypryjskiej

Władza sądownicza podlega regulacji w ustawie zasadniczej. Art. 153 ust. 1. stanowi, że władzę sądowniczą w Republice Cypryjskiej mają sprawować dwa sądy

²² S. Pittas, E. Koudounari, *Judicial system and Court Procedure*, [w:] D. Campbell, *Introduction to the Cyprus Law*, Limassol 2000, s. 80.

²³ Ibidem, s. 73.

²⁴ K. Gortych-Michalak, *Struktura polskich greckich i cypryjskich aktów normatywnych*. Studium porównawcze w aspekcie translologicznym, Poznań 2013, s. 56.

²⁵ S. Pittas, E. Koudounari [w:] *Struktura polskich greckich i cypryjskich aktów normatywnych...*, s. 56.

²⁶ E. Borkowska-Bagińska, B. Lesiński, *Historia prawa sądowego*, Poznań 1995, s. 283.

wyższe. Są to: Najwyższy Sąd Konstytucyjny, którego skład określa art. 133 ust. 1 oraz Wysoki Sąd, który powinien się składać z dwóch sędziów narodowości greckiej, jednego sędziego narodowości tureckiej oraz neutralnego prezesa²⁷. Regulacja konstytucyjna wskazuje, że członkowie Wysokiego Sądu są z mocy konstytucji powoływani wspólnie przez prezydenta oraz wiceprezydenta Republiki Cypryjskiej²⁸. Jak już wspomniano wcześniej, ludność turecka wycofała się ze sceny politycznej Republiki Cypryjskiej w 1964 r. W konsekwencji władze republiki zostały „zmuszone” wydać ustawę regulującą istotną kwestię dotyczącą sądownictwa²⁹. Połączono wówczas dwie wyżej wymienione instytucje w jedną i na mocy ustawy utworzono Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy stanowi najwyższą instancję sądownictwa cypryjskiego w sprawach cywilnych oraz karnych. Oprócz tego pełni również funkcje sądu administracyjnego oraz orzeka o konstytucyjności aktów prawnych. Posiada kompetencje w zakresie rozstrzygania sporów kompetencyjnych zaistniałych pomiędzy organami państwowymi oraz rozpatruje protesty wyborcze. „Sąd Najwyższy ma wyłączną jurysdykcję do wydawania nakazów o charakterze habeas corpus, mandamus, prohibition, quo warranto i certiorari”³⁰. Widzimy tutaj również elementy brytyjskiego systemu sądowniczego *common law*. Wyroki Sądu Najwyższego są wiążące dla wszystkich sądów niższej instancji. Orzeczenia, w których dokonano wykładni danej normy, stają się więc źródłami praw.

Sąd Najwyższy tworzy dwunastu sędziów działających według instrukcji prezesa³¹. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Republiki na czas nieokreślony – jednak nie dłużej niż do ukończenia 68 roku życia. Wybierani są oni spośród sędziów tworzących skład sądów dystryktowych lub też osób wykonujących zawody prawnicze. Pozostali sędziowie wybierani są przez Najwyższą Radę Sądownictwa, która składa się z sędziów Sądu Najwyższego. Do wyłącznych uprawnień Najwyższej Rady Sądownictwa należy powoływanie, awansowanie, przenoszenie, zakończenie służby i zwolnienie z urzędu oraz sprawy dyscyplinarne urzędników sądowych³². W Polsce organem posiadającym zbliżone kompetencje jest Krajowa Rada Sądownictwa. Jej status prawny został uregulowany w art. 186 i 187 Konstytucji RP. Organ ten stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Krajową Radę Sądownictwa uznaje się za najwyższy organ władzy sądowniczej w Polsce. Jest to jednak kwestia sporna. Według A. Zielińskiego organami władzy sądowniczej są wyłącznie sądy, a więc żadnych poza sądami organów władzy sądowniczej nie ma³³. Obecnie za-

²⁷ Art. 153 ust. 2 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

²⁸ Art. 153 ust. 2 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

²⁹ C.G. Tornaritis, *Cyprus and its Constitutional and Other Legal Problems*, Nikozja 1980, s. 74-75.

³⁰ Zob. art. 155 ust. 4 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

³¹ „Prezes i pozostali sędziowie Sądu Najwyższego są powoływani spośród prawników o najwyższym poziomie zawodowym”. Zob. art. 153 ust. 5 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

³² „Zob. Art. 157 ust. 2 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

³³ A. Zieliński, *O statusie prawnym Krajowej Rady Sądownictwa*, [w:] S. Serafin, B. Szmulik, *Organy ochrony prawnej RP*, Warszawa 2010, s. 123.

sadniczymi źródłami regulacji prawnych Krajowej Rady Sądownictwa są Konstytucja oraz ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa.

W Republice Cypryjskiej skład Najwyższej Rady Sądownictwa tworzą sędziowie Sądu Najwyższego. W Polsce skład Krajowej Rady Sądownictwa jest nieco inny, bowiem tworzą go trzy grupy członków. Są to osoby takie jak Prezes Sądu Najwyższego, Minister Sprawiedliwości, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, 15 sędziów wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych oraz członkowie wybrani przez Sejm i Senat. Skład Krajowej Rady Sądownictwa w Polsce jest więc mieszany i obejmuje reprezentacje wszystkich trzech władz w państwie z widoczną przewagą środowiska sędziowskiego³⁴.

Sędziowie sądów niższych instancji są powoływani do ukończenia przez nich 63. roku życia. Warto przypomnieć, że w Polsce sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65. roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Ministrowi Sprawiedliwości wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny ze względu na stan swojego zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego. W razie takiego postępowania sędzia może zajmować stanowisko nie dłużej jednak niż do ukończenia 70. roku życia. Oczywiście może on w każdym czasie przejść w stan spoczynku, składając odpowiednie oświadczenie³⁵.

Cypryjski Sąd Najwyższy jako Trybunał Wyborczy ma wyłączną właściwość do rozpoznania petycji dotyczących interpretacji i stosowania prawa wyborczego³⁶.

Konstytucja Republiki Cypryjskiej zawiera regulację dotyczącą możliwości skierowania skargi na dany akt, decyzję czy brak działania organu, władzy wykonawczej lub władzy pełniącej funkcje administracyjne³⁷. W tej materii monopol na rozpatrywanie skarg posiada wyłącznie Sąd Najwyższy³⁸. Podstawę skargi stanowi naruszenie postanowień konstytucji lub ustawy oraz przekroczenie kompetencji w przedmiocie wyraźnego nadużycia władzy³⁹. Wniesienie skargi jest przewidziane dla każdej osoby, której interes został naruszony⁴⁰. Termin przeznaczony na wniesienie skargi wynosi 75 dni od momentu publikacji danego aktu i jest zawity⁴¹.

Sąd Najwyższy Republiki Cypryjskiej ma prawo do rozstrzygania sporów kompetencyjnych występujących pomiędzy organami państwowymi⁴². Wniosek w tej

³⁴ S. Serafin B. Szmulik, *Organy ochrony prawnej RP*, Warszawa 2010, s. 127.

³⁵ Ibidem, s. 129.

³⁶ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLSCourt_gr/DMLSCourt_gr?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

³⁷ Art. 146 ust. 1 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

³⁸ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLSCourt_gr/DMLSCourt_gr?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

³⁹ Art. 146 ust. 1 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁴⁰ Art. 146 ust. 2 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁴¹ Art. 146 ust. 1 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁴² Art. 139 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

sprawie może złożyć prezydent, wiceprezydent, Izba Reprezentantów oraz inny organ zaangażowany w spór. Sąd Najwyższy może wówczas uchylić ustawę, decyzję lub akt do czasu powstania konfliktu lub też stwierdzając, że decyzja lub akt zostały wydane przez organ nieposiadający kompetencji w danej dziedzinie⁴³.

Konstytucja Republiki Cypryjskiej stanowi, że prezydent może zwrócić się z wnioskiem do Sądu Najwyższego o wydanie opinii, w sprawie danej ustawy, która została mu przedstawiona do promulgacji⁴⁴. Sąd Najwyższy sprawdza wówczas, czy ustawa nie nakłada niezgodnych z interesem publicznym dolegliwości jak i warunków czy też restrykcji na prawa, które ustawodawca zagwarantował w art. 25 Konstytucji Republiki Cypryjskiej⁴⁵. W przypadku, kiedy Sąd Najwyższy potwierdzi zastrzeżenia zgłoszone przez prezydenta, głowa państwa odmawia wówczas promulgacji całości ustawy lub też jej części⁴⁶.

W sytuacji, gdy zaistnieje niezgodność danej ustawy z konstytucją, prezydent lub wiceprezydent może polecić w ramach kontroli prewencyjnej zbadanie zgodności tejże ustawy z Konstytucją Republiki Cypryjskiej⁴⁷. Natomiast w przypadku, kiedy ustawa wywołuje efekt dyskryminujący dla którejkolwiek ze wspólnot, prezydent i wiceprezydent powinni złożyć zasadny wniosek. Aktualnie zainicjowanie kontroli prewencyjnej może nastąpić na wniosek prezydenta⁴⁸.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż Sąd Najwyższy inicjuje szkolenia sędziów. Procedura obejmowania stanowiska sędziego jest odmienna niż w większości krajów europejskich. W Republice Cypryjskiej nie istnieje bowiem obligatoryjne szkolenie wstępne, przygotowujące do wykonywania zawodu⁴⁹.

Sąd Najwyższy posiada również kompetencje w zakresie abstrakcyjnej kontroli⁵⁰ ważności ustaw. W sytuacji, kiedy prezydent Cypru zarzuci ustawie charakter dyskryminujący w stosunku do wspólnot narodowych, może on złożyć wniosek w terminie 75 dni od dnia, kiedy została ona ogłoszona. Na mocy decyzji Sądu Najwyższego ustawa lub jej poszczególne części zostają unieważnione ze skutkiem *erga omnes*⁵¹, aczkolwiek bez wpływu na wszelkie rozstrzygnięcia, które zostały wydane na podstawie ustawy zakwestionowanej przez Prezydenta Republiki Cypryjskiej. Istnieje

⁴³ Art. 139 ust. 5 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁴⁴ Art. 141 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁴⁵ „Każdy ma prawo wykonywania zawodu i lub podejmowania zatrudnienia, handlu lub biznesu”. Art. 25 ust. 1 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁴⁶ Art. 141 ust. 3 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁴⁷ Art. 48 pkt i *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁴⁸ Ma to związek z rezygnacją Turków Cypryjskich ze sprawowania władzy w państwie, a co się z tym wiąże – nieobsadzonym urzędem wiceprezydenta.

⁴⁹ G. Borkowski, *Model kształcenia kadr wymiaru sprawiedliwości – szkolenie wstępne w aspekcie krajowym i międzynarodowym*, Warszawa 2015, s. 65.

⁵⁰ Kontrola abstrakcyjna wykonywana przez Sąd Najwyższy ma charakter przede wszystkim prewencyjny, a mianowicie jest inicjowana przez prezydenta Republiki przed promulgacją ustawy. Zob. P. Mikuli *Zdekoncentrowana kontrola konstytucyjności prawa: Stany Zjednoczone i państwa europejskie*, Kraków 2007, s. 85.

⁵¹ M. Florczak-Wątor, P. Mikuli, *Systemy konstytucyjne Cypru i Malty*, Warszawa 2009, s. 43.

możliwość przekazania ustawy do ponownego rozpatrzenia Izbie Reprezentantów⁵².

Kolejny rodzaj kontroli to tzw. kontrola „konkretna”. Według konstytucji jest ona wykonywana przez Najwyższy Sąd Konstytucyjny oraz polega na analizie pytań prawnych, które są składane przez poszczególne sądy⁵³. W praktyce jednak każdy sąd może w konkretnym przypadku odmówić zastosowania ustawy, jeśli dojdzie do przekonania, że narusza on konstytucję jako ustawę zasadniczą Republiki Cypryjskiej⁵⁴. Orzecznictwo sądów niższej instancji w tej materii nie jest jednoznaczne. Mimo swobody, jaką one otrzymały, nie korzystają z niej i nie orzekają w kwestii kontroli konstytucyjności ustaw: „Zatem w Republice Cypryjskiej funkcjonuje specyficzny system kontroli konstytucyjności prawa, łączący obecnie kontrolę zdekoncentrowaną z elementami scentralizowanej kontroli”⁵⁵.

Oczywiście ustawodawca określił również istotę działania i funkcjonowania sądów niższego szczebla, które tworzą sądy roków – asyzy, czy sądy dystryktowe⁵⁶. Sądy roków posiadają nieograniczoną jurysdykcję w sprawach karnych. Sądy Roków orzekają w składzie trzech sędziów (prezesa sądu okręgowego i dwóch sędziów sądu rejonowego albo prezesa sądu rejonowego, starszego sędziego sądu rejonowego i sędziego sądu okręgowego lub też prezesa sądu okręgowego i dwóch starszych sędziów sądów okręgowych)⁵⁷. Sędziów sądu roków powołuje sąd najwyższy spośród sędziów sądów okręgowych. Wszelkie apelacje od wyroków orzeczonych w niniejszym sądzie wnoszone są do sądu najwyższego. Obecnie funkcjonują cztery sądy – asyzy – w Nikozji, Limassol, Larnace i Pafos.

Sądy dystryktowe zajmują się sprawami z zakresu cywilnego – z wyjątkiem spraw należących do właściwości sądu kontroli czynszowej, sądu sporów przemysłowych i sądów rodzinnych – oraz niektórymi sprawami z dziedziny spraw karnych. Są to sprawy związane z przestępstwami zagrożonymi karą pozbawienia wolności do lat 5 lub karą grzywny do 50 000 funtów cypryjskich⁵⁸. Sądy dystryktowe podczas orzekania kar zagrożonych karą pozbawienia wolności przekraczającą trzy lata muszą uzyskać zgodę Prokuratora Generalnego na wydanie wyroku. Skutkuje to tym, że w niektórych przypadkach sądy te mogą orzekać nawet kary do 7 lat pozbawienia wolności. Należy jednak zauważyć, że sądy te w pierwszej instancji mogą orzekać w sprawach zagrożonych karą nieprzekraczającą trzech lat⁵⁹. Jurysdykcja w sprawach cywilnych również jest zastrzeżona pod kilkoma warunkami. Prezes sądu rejonowego posiada nieograniczoną jurysdykcję w sprawach cywilnych, starszy sędzia

⁵² Zob. art. 137 ust. 4 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁵³ Z pytaniem takim może wystąpić każdy sąd, jeżeli od rozstrzygnięcia kwestii, czy dany przepis prawny jest zgodny z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami, zależy rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed tym sądem. Konieczne jest więc spełnienie warunku tzw. relewantności pytania prawnego. Zob. <http://trybunal.gov.pl/o-trybunale/trybunal-konstytucyjny-w-polsce/nastepcza-kontrola-norm/> [dostęp: 12.10.2016].

⁵⁴ Ch. Melides, *Administrative law*, [w:] D. Campbell, *Introduction to Cyprus Law*, Limassol 2000, s. 68.

⁵⁵ M. Florczak-Wątor, P. Mikuli, *Systemu konstytucyjne ...*, s. 45.

⁵⁶ Sądy dystryktowe nazywane też rejonowymi.

⁵⁷ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLACourt_en/DMLACourt_en?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

⁵⁸ M. Florczak-Wątor, P. Mikuli, *Systemy konstytucyjne ...*, s. 43.

⁵⁹ S. Pittas, E. Koudounari, *Judicial system and Court ...*, s. 76.

sądu rejonowego posiada nielimitowaną jurysdykcję w sprawach przymusowej rekwizycji czy wykupu mienia i innych przypadkowych sprawach, natomiast sędzia sądu rejonowego orzekać może w sprawach, których przedmiot sporu nie przekracza 100.000,00 €. Sądy te rozpatrują również sprawy związane z zakresem prawa morskiego. Obecnie funkcjonuje sześć sądów rejonowych, po jednym dla każdej prowincji Republiki Cypru (Nikozja, Famagusta, Limassol, Larnaka, Pafos i Kyrenia)⁶⁰. Od czasu inwazji Turcji w 1974 r. i okupacji prawie 40% powierzchni wyspy sąd rejonowy dla dystryktu Famagusta znajduje się obecnie w miejscowości Paralimni, natomiast sąd rejonowy w Kyrenii ma siedzibę w Nikozji⁶¹. Sprawy rozpatrywane przed sądami rejonowymi są rozpatrywane przez jednego sędziego. Sędziowie sądów rejonowych są zobowiązani przejść na emeryturę w wieku 60 lat⁶².

Cypryjskie sądownictwo tworzą również sądy rodzinne mające wyłączną kompetencję do orzekania rozwodów, określania sprawowania opieki nad dziećmi i wydawania orzeczeń dotyczących podziału majątku między małżonkami. Są one właściwe do wydawania orzeczeń dotyczących społeczności greckiej. Sprawy są rozpoznawane przez jednego sędziego, z wyjątkiem spraw rozwodowych, które są rozpoznawane przez sąd w składzie trzech sędziów. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż w przypadku kiedy strony należą do innych grup religijnych, wydanie orzeczeń w wyżej wymienionych przypada sądowi rodzinnemu dla grup religijnych, który posiada swoją siedzibę w Nikozji. Istnieją trzy sądy rodzinne – jeden dla Nikozji i Kyrenii, jeden dla Limassol i Pafos i jeden dla Larnaki i Famagusty⁶³. Istnieje również rodzinny sąd apelacyjny, w którym urząd sprawuje trzech sędziów przez okres dwóch lat⁶⁴.

Sądy kontroli czynszowej są właściwe do orzekania spraw dotyczących posiadania, określania wynajmu, kontrolowania wynajmowanej nieruchomości i wszelkich innych podobnych spraw. Obecnie funkcjonują dwa sądy kontroli czynszowej: jeden dla dystryktów Larnaka – Nikozja – Famagusta, drugi natomiast dla terytorium Limassol – Pafos. Sąd ten składa się zawsze z jednego sędziego, który jest przewodniczącym i dwóch świeckich członków, którzy są nominowani przez stowarzyszenie lokatorów (najemców) i stowarzyszenie właścicieli (wynajmujących). Oczywiście pełnią oni rolę konsultacyjną, doradczą, a wszelkie wiążące decyzje podejmuje sędzia⁶⁵.

Kolejnym sądem funkcjonującym w Republice Cypryjskiej jest gospodarczy sąd sporów przemysłowych. Można pozwolić sobie na określenie tego sądu sądem pracy,

⁶⁰ Zob. http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/DMLDCourt_gr/DMLDCourt_gr?OpenDocument [dostęp: 8.10.2016].

⁶¹ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLDCourt_en/DMLDCourt_en?OpenDocument [dostęp: 7.09.2016].

⁶² S. Pittas, E. Koudounari, *Judicial system and Court...*, s. 78.

⁶³ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLFCourt_en/DMLFCourt_en?OpenDocument [dostęp: 7.09.2016].

⁶⁴ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLFCourt_en/DMLFCourt_en?OpenDocument [dostęp: 7.09.2016].

⁶⁵ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLRCT_en/DMLRCT_en?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

ponieważ posiada wyłączną kompetencję do decydowania w sprawach, które wynikają z tytułu rozwiązania umowy o pracę, takich jak wypłata odszkodowania, płatności z tytułu zwolnienia oraz wszelkich innych roszczeń z tytułu stosunku pracy. Jest to sąd właściwy do określania wszelkich roszczeń związanych z zastosowaniem ustawy o ochronie macierzyństwa, z molestowaniem seksualnym, nierównym traktowaniem w pracy. Warto jednak wspomnieć, że w sytuacji, gdy żądana kwota odszkodowania przekracza równowartość dwóch lat wynagrodzenia, wówczas jurysdykcję posiada sąd rejonowy. Obecnie funkcjonują trzy rodzaje gospodarczych sądów sporów przemysłowych: w Nikozji, Larnace i Limassol⁶⁶. Podobnie jak w przypadku sądów kontroli czynszowej obok sędziego powoływani są doradcy, przedstawiciele grup pracodawców i pracowników, którzy pełnią rolę konsultacyjną.

Sąd wojskowy jest właściwy do rozpoznawania spraw z zakresu przestępstw popełnionych przez personel wojskowy, z naruszeniem kodeksu karnego, wojskowego kodeksu karnego lub innego prawa – niezależnie od kary przewidzianej za przestępstwo.

Prezes sądu wojskowego jest sędzią należącym do Służby Sądowej Republiki Cypryjskiej. Sąd orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch oficerów, którzy pełnią rolę czysto konsultacyjną. W Polsce⁶⁷ na stanowisko sędziego sądu wojskowego może być powołany oficer pełniący stałą służbę zawodową, jeżeli korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich, jest nieskazitelnego charakteru, ukończył wyższe studia prawnicze, złożył egzamin sędziowski lub prokuratorski, ukończył aplikację sędziowską w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury lub pracował w charakterze asesora prokuratorskiego co najmniej 3 lata⁶⁸.

Istnieje obecnie 85 sędziów w służbie wszystkich sądów Republiki Cypryjskiej w pierwszej instancji oraz 13 sędziów Sądu Najwyższego. Około 60% sędziów to mężczyźni, 40% kobiety⁶⁹.

2.2. Powołanie sędziego

Proces obejmowania stanowiska sędziego jest nieco odmienny od czynności stosowanych w większości krajów europejskich. W krajach europejskich istnieją różne modele powoływania sędziów: sądownictwo zawodowe oraz sądownictwo, w którym sędziowie powoływani są spośród doświadczonych praktyków – państwa *com-*

⁶⁶ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLIDT_en/DMLIDT_en?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

⁶⁷ Warto wspomnieć że w XVIII wieku procesy wojskowe w Polsce przeprowadzane były w różny sposób dla wojsk obcego autoramentu i dla wojsk narodowego autoramentu. Pierwsze wymienione w kolejności ścigane były zawsze z urzędu. Najważniejsze było śledztwo, natomiast rozprawa miała charakter formalny. W drugich dominowała zasada skargowości, z czasem jednak ustąpiła procesowi inkwizycyjnemu. Zob. T. Maciejewski, *Historia prawa sądowego Polski*, Koszalin 1998, s. 119.

⁶⁸ S. Serafin, B. Szmulik, *Organy ochrony...*, s. 109.

⁶⁹ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLJudiciary_gr/DMLJudiciary_gr?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

mon law – do tej grupy należy właśnie Republika Cypryjska⁷⁰. Aplikanci muszą odbyć sześćioletnią praktykę i w tym celu zgłaszają się do przewodniczącego sądu w rejonie, w którym będą ją odbywać. Aplikacja polega na zaznajomieniu się z praktyką wymiaru sprawiedliwości. W Republice Cypryjskiej nie istnieje okres szkolenia wstępnego czy konkurs, szkolenie wstępne nie jest obligatoryjne. Sędziowie są nierzadko wybierani na podstawie stopni uniwersyteckich, uzyskanych dyplomów, referencji od poprzednich pracodawców, kursów odbywanych za granicą czy rozmów kwalifikacyjnych⁷¹. Sędziowie sądów niższego stopnia mogą być również powoływani przez Sąd Najwyższy spośród adwokatów, członków Biura Prokuratora Generalnego, pod warunkiem że mają co najmniej pięć lat praktyki zawodowej⁷².

Po uprzednim zgłoszeniu kandydata do przewodniczącego sądu ten zasięga opinii wszystkich sędziów na temat kandydata, a wszelkie spostrzeżenia pod postacią raportu przekazuje Prezesowi Sądu Najwyższego, który przeprowadza indywidualną rozmowę z kandydatem. Należy zwrócić uwagę, że raport prezesa wraz opinią sędziów jest kluczowy w procesie selekcji. Nominacja jest dokonywana przez niezależną od organów rządowych Najwyższą Radę Sądownictwa, która zajmuje się sprawami z zakresu powoływania, awansu, sprawowania jurysdykcji nad członkami sądów wszelkich niższych instancji⁷³. Najwyższą Radę Sądownictwa tworzy trzynastu sędziów.

W Republice Cypryjskiej nie istnieje stanowisko „aplikanta sędziowskiego”. Sędzia, który otrzymuje nominację, pozostaje na okresie próbnym – co do zasady – przez rok. Jeśli pomyślnie będzie pełnił urząd przez rok, zostaje sędzią mianowanym dożywotnio. Sędzia jest mianowany w obrębie struktur sądowych, gdzie organem odpowiedzialnym jest Sąd Najwyższy. Sędziowie podczas okresu próbnego wykonują takie same obowiązki, jakie mają sędziowie dożywotni oraz przysługują im takie same gwarancje niezawisłości sędziowskiej. Ważny jest fakt, iż na Cyprze zasada niezawisłości sędziowskiej jest traktowana bardzo poważnie. Niezawisłość sędziowska definiowana jest jako niedopuszczalność jakiegokolwiek ingerencji z zewnątrz lub wywierania nacisku na sędziego. Niezawisłość jest niejako gwarantem obiektywnego postępowania przed sadem. Oczywiście zasada ta jest chroniona przede wszystkim przez przepisy konstytucji. Doktryna podziału władzy wyklucza jakąkolwiek ingerencję ze strony innych władz w stosunku do funkcjonowania administracji sądowej. Przyjęto również szereg rozwiązań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa związanego z niezależnością i niezawisłością sądownictwa cypryjskiego. Sądy bowiem mają prawo do kontrolowania swoich procedur w celu zapewnienia, że ich postępowanie nie jest wykorzystywane do osiągnięcia niesprawiedliwości⁷⁴. Sędziowie są członkami Służby Sądowej Republiki⁷⁵. Sędziowie

⁷⁰ G. Borkowski, *Model kształcenia kadr...*, s. 65.

⁷¹ Ibidem.

⁷² S. Pittas, E. Koudounari *Judicial system and Court...*, s. 77.

⁷³ Art. 153 ust. 8 *Konstytucji Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.

⁷⁴ S. Pittas, E. Koudounari *Judicial system and Court...*, s. 77.

⁷⁵ http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLJudiciary_gr/DMLJudiciary_gr?OpenDocu-

sądów cypryjskich nie mają obowiązku składania oświadczeń majątkowych – tak jak ma to miejsce na przykład w Polsce⁷⁶.

2.3. Prawnicy

Warto nadmienić, że cypryjscy prawnicy nie dzielą się tak jak ma to na przykład miejsce w Polsce na adwokatów i radców prawnych. Na Cyprze prawnik to „skondensowany” zawód. Jest on zarówno adwokatem, jak i radcą prawnym, co oznacza, że w praktyce jest specjalistą tych dwóch profesji. Większość sędziów cypryjskich ma doświadczenie jako adwokat. Zawód adwokata polega na świadczeniu pomocy prawnej, a w szczególności na udzielaniu porad prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed sądami i urzędami. Aby kwalifikować się do przyjęcia do cypryjskiej palestry, kandydaci muszą posiadać wykształcenie z dziedziny prawa, zdobyte na jednej z uznanych uczelni, która spełnia określone wymagania. Muszą również mieć odbytą roczną praktykę, zdane egzaminy prawnicze przeprowadzane przez Zarząd Edukacji Prawnej⁷⁷.

W Republice Cypryjskiej szczególną uwagę zwraca się na etykę zawodową. Prawniki są zobowiązani do zachowania poufności spraw swojego klienta. Nie może rozmawiać o danej sprawie ani też udostępniać dokumentów nikomu bez uprzednich instrukcji swojego klienta lub firmy. Wszelkie dokumenty, informacje, akta spoczywające w rękach prawnika podlegają ochronie prawnej. W przypadku zaistnienia konfliktu interesów pomiędzy klientem lub pomiędzy dwoma klientami, prawnik powinien odmówić działania dla jednego z nich lub zrezygnować z prowadzenia spraw obu klientów⁷⁸.

2.4. Dowody sądowe w Republice Cypryjskiej

Rodzaje dopuszczalnych dowodów sądowych są następujące: zeznania ustne, rzeczywiste dowody, dokumenty potwierdzające⁷⁹. Ustne zeznania to dowody podane przez świadków zwykle pod przysięgą lub afirmacją. Każda ze stron zwykle powołuje świadków w celu wsparcia ich dowodów czy odparcia zarzutów zawartych w pismach procesowych. Funkcją świadka jest poinformowanie sądu o faktach, unikając wyrażania swojej opinii. W drodze wyjątku biegli mogą podawać swoją opinię – nawet jest to wskazane, ponieważ najczęściej są to specjaliści, lekarze, inżynierowie,

ment. [dostęp: 1.10.2016].

⁷⁶ Opinia Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 26 kwietnia 2016 r. w przedmiocie projektu ustawy o zmianie ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

⁷⁷ S. Pittas, E. Koudounari *Judicial system and Court...*, s. 73.

⁷⁸ Ibidem, s. 73.

⁷⁹ Ibidem, s. 100.

posiadający specjalistyczną wiedzę, której przeciętny człowiek nie posiada, a których zdanie jest branie pod uwagę przez sąd. Udzielają oni niejako wskazówek, mających pomóc sądowi w podjęciu decyzji.

Świadkowie mogą zeznawać o tym, co widzieli lub słyszeli. Reguła „ze słyszenia” jest przedmiotem licznych ustawowych wyjątków. Dozwolone są również „deklaracje zmarłych”, tj. oświadczenia osób zmarłych. Zasada „ze słyszenia” działa tylko wtedy, gdy dany dowód jest niezbędny, by zostać uznany za dowód prawdziwości podanych faktów.

Dowody rzeczywiste są zapewnione poprzez zajęcie obiektów fizycznych przez sąd.

Kolejnymi dowodami są dokumenty potwierdzające. Są to dokumenty klasyfikowane jako publiczne i prywatne. Do pierwszej z wymienionych grup należy zaliczyć dokumenty urzędowe, które składają się z dokumentów wykonanych w celach publicznych, takie jak mapy, rejestry⁸⁰. Dokumenty zaliczane do kolejnej grupy zostały sporządzone w celach prywatnych. Aby zostały uznane za dowód sądowy, muszą okazać się prawdziwe, tj. muszą być oryginalne, potwierdzone przez świadka, opatrzone podpisem. Prawo cypryjskie zwraca uwagę na zasadę, że dowód musi być wykonany z najlepszych dostępnych środków. Dokument w postaci kopii może być dopuszczalny, jeśli można wykazać, że z jakiegoś powodu oryginał został utracony⁸¹.

PODSUMOWANIE

Nie ulega wątpliwości, że podjęty przez autorkę temat jest zaledwie próbą przybliżenia subiektywnie wybranych zagadnień dotyczących sądownictwa cypryjskiego. Temat ten zasługuje przy tym na szersze opracowanie. Często Cypr kojarzy się przede wszystkim z konfliktem trwającym od lat, rajem podatkowym, bałaganem, luzem urzędniczym. Oczywiście niektóre z tez przytoczonych powyżej być może są prawdą – jednakże należy pamiętać, że wymiar sprawiedliwości w Republice Cypryjskiej istnieje i choć podczas kształtowania się – mówiąc kolokwialnie – przeszedł „drogę przez mękę”, to sądownictwo wielu państw mogłoby się wzorować właśnie na cypryjskim wymiarze sprawiedliwości. W obliczu współczesnych wydarzeń nie są to słowa przesadzone. Sądownictwo cypryjskie i procedury stają się coraz bardziej uproszczone, by każdy obywatel mógł zwrócić się o pomoc do wymiaru sprawiedliwości, by nikt nie zginął w gąszczu obowiązujących przepisów, by czuł się bezpieczny i chroniony przez sędziów, wydających wyroki w oparciu o najwyższy dla Republiki Cypryjskiej akt urzędniczy – konstytucję – z poszanowaniem jednej z najważniejszych zasad – mianowicie niezawisłości czy niezależności sędziowskiej. Prawo cypryjskie cały czas jest modyfikowane i udoskonalane, zgodnie z zasadą poszanowania prawa

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ Produkcja i dopuszczenie dowodów sądowych określa ustawa „Dowody” z 1946 r., która zawierała zasady dopuszczenia dowodów obowiązujących w Anglii przed dniem 5 listopada 1914 r. z niewielkimi zmianami.

Unii Europejskiej. Nieustannie przeprowadzane są kolejne, konieczne modyfikacje, by zarówno prawo Republiki Cypryjskiej, jak i prawo Unii Europejskiej multicen-trycznie się przenikało, uzupełniało.

Celem autorki było ukazanie wymiaru sprawiedliwości na wielu płaszczyznach. Rozważany jest wpływ konfliktu turecko-cypryjskiego na wymiar sprawiedliwości, skutki i zmiany, jakie zachodzą w tej materii, gdy Republika Cypryjska staje się państwem członkowskim Unii Europejskiej, powiązania *common law* z prawem stosowanym przez sądy. Przybliżona została również struktura, organizacja sądownictwa cypryjskiego, droga zawodowa, jaką trzeba przejść, by zostać sędzią czy prawnikiem. Opracowanie ma zatem wymiar informacyjny, naukowy.

Iustitia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi – sprawiedliwość tak ważna w życiu każdego powinna być stale i niezmiennie uważana przez wszystkich za coś, co każdemu się należy i w żadnych okolicznościach nie powinna być traktowana jak przywilej.

Bibliografia

Literatura:

- Adamczyk A., *Proces integracji Republiki Cypru ze Wspólnotami Europejskimi i jego ewentualny wpływ na rozwiązanie problemu cypryjskiego*, „Studia Europejskie” 1999, nr 4.
- Bańkowicz R., *Cyprysy na wietrze*, Warszawa 1972.
- Borkowska-Bagieńska E., Lesiński B., *Historia prawa sądowego*, Poznań 1995.
- Borkowski G., *Model kształcenia kadr wymiaru sprawiedliwości – szkolenie wstępne w aspekcie krajowym i międzynarodowym*, Warszawa 2015.
- Campbell D., *Introduction To The Cyprus Law*, Limassol 2000.
- Domarańczyk Z., *Wyspa pięciu flag*, Warszawa 1973.
- Florczak-Wątor M., Mikuli P., *Systemu konstytucyjne Cypru i Maltę*, Warszawa 2009.
- Gortych-Michalak K., *Struktura polskich greckich i cypryjskich aktów normatywnych. Studium porównawcze w aspekcie translologicznym*, Poznań 2013.
- Hajnicz A., *Wyspa Afrodyty*, Warszawa 1960.
- Konstytucja Republiki Cypryjskiej*, Warszawa 2013.
- Maciejewski T., *Historia prawa sądowego Polski*, Koszalin 1998.
- Maliszewska-Nienartowicz J., *System instytucjonalny i prawny Unii Europejskiej*, Toruń 2010.
- Melides Ch., *Administrative law*, [w:] D. Campbell (red.), *Introduction to the Cyprus Law*, Limassol 2000.
- Mikuli P., *Zdekoncentrowana kontrola konstytucyjności prawa: Stany Zjednoczone i państwa europejskie*, Kraków 2007.
- Opinia Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 26 kwietnia 2016 r. w przedmiocie projektu ustawy o zmianie ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.
- Osiewicz P., *Pokoju regulacja kwestii cypryjskiej. Aspekty prawne i polityczne*, Toruń 2008.
- Pittas S., Koudounari E., *Judicial system and Court Procedure*, [w:] D. Campbell, *Introduction to the Cyprus Law*, Limassol 2000.

Serafin S., Szmulik B., *Organy ochrony prawnej RP*, Warszawa 2010.

Szałeńcowa A., *Cypr – praktyczny przewodnik*, Bielsko-Biała 2009.

Tornaritis C.G., *Cyprus and its Constitutional and Other Legal Problems*, Nikozja 1980.

Zaborowski J., *System polityczny Republiki Cypryjskiej*, [w:] *Systemy polityczne wybranych państw*, red. K.A. Wojtaszczyk, Warszawa 2004.

Zieliński A., *O statusie prawnym Krajowej Rady Sądownictwa*, [w:] S. Serafin, B. Szmulik, *Organy ochrony prawnej RP*, Warszawa 2010.

Strony internetowe:

www.law.gov.cy [dostęp: 14.10.2016].

<http://trybunal.gov.pl/o-trybunale/trybunal-konstytucyjny-w-polsce/nastepcza-kontrola-norm/> [dostęp: 12.10.2016].

[http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Warsaw.nsf/All/6334334F1C771A-00C1257AE7003204EB/\\$file/Rzut%20oka%20na%20Cypr%20%282011%29.pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Warsaw.nsf/All/6334334F1C771A-00C1257AE7003204EB/$file/Rzut%20oka%20na%20Cypr%20%282011%29.pdf). Rzut oka na Cypr. Biuro Prasowe i informacyjne Republiki Cypryjskiej. www.moi.gov.cy/Pio [dostęp: 14.10.2016].

https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-cy-maximizeMSpl.do?member=1 [dostęp: 12.10.2016]

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLJudiciary_gr/DMLJudiciary_gr?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLIDT_en/DMLIDT_en?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLJudiciary_gr/DMLJudiciary_gr?OpenDocument [dostęp: 01.10.2016].

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLDCourt_en/DMLDCourt_en?OpenDocument [dostęp: 7.09.2016].

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLFCourt_en/DMLFCourt_en?OpenDocument [dostęp: 7.09.2016].

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLFCourt_en/DMLFCourt_en?OpenDocument [dostęp: 7.09.2016].

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLRCT_en/DMLRCT_en?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLACourt_en/DMLACourt_en?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

Zob. http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/DMLDCourt_gr/DMLDCourt_gr?OpenDocument [dostęp: 8.10.2016].

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLSCourt_gr/DMLSCourt_gr?OpenDocument [dostęp: 1.10.2016].

http://www.temidium.pl/artukul/system_precedensowy_wielkiej_brytanii-225.html [dostęp: 14.10.2016].

Streszczenie: Artykuł ma na celu przybliżenie systemu wymiaru sprawiedliwości funkcjonującego w Republice Cypryjskiej. Z pewnością temat ten powinien zostać opisany i przedstawiony w formie kompendium wiedzy o sądownictwie. Autorka ukazuje wymiar sprawiedliwości na wielu płaszczyznach. Rozważany jest wpływ konfliktu turecko-cypryjskiego na wymiar sprawiedliwości, skutki i zmiany, jakie zachodzą w tej materii, gdy Republika Cy-

pryjska staje się państwem członkowskim Unii Europejskiej, powiązania *common law* z prawem stosowanym przez sądy. Wskazuje również podział, strukturę, organizację sądownictwa cypryjskiego, drogę zawodową, jaką trzeba przejść, by zostać prawnikiem. Opracowanie ma wymiar informacyjny, naukowy, zostało wzbogacone o liczne ciekawostki historyczne, odwołania oraz porównania do sądownictwa w Polsce. Zawiera najistotniejsze informacje, opisane w taki sposób, aby czytelnik mógł sobie wyobrazić proces powstawania prawa na Cyprze, początki konstytucjonalizmu w państwie, dla którego historia jest bardzo istotna.

Słowa kluczowe: Sąd Najwyższy Republiki Cypryjskiej, sądownictwo, konflikt cypryjski, Konstytucja Republiki Cypryjskiej, kompetencje, podział, powołanie sędziego, *common law*, źródła prawa, prawnicy, dowody sądowe

JUDICIARY OF CYPRUS – SELECTED ISSUES

Summary: The article's goal is to introduce the reader to the judicial system that operates in Republic of Cyprus. The author shows the judicial system on various levels. The Turkish invasion of Cyprus and its impact on Cyprus legal system is considered, as well as the results and changes made in this matter since Republic of Cyprus joined EU, its connections with common law and law that is actually applied in courts. Author also shows division, structure and organization of Cyprus judiciary, the career path one must take to become a lawyer. Publication has an informative and scientific character. It is written in simple and understandable language despite of the fact that it is referring to such important matters as justice system. This publication has been enriched by many historical curiosities, referrals and comparisons to Polish judiciary system. It includes the most important information, pictorially describes law making process in Cyprus as well as the beginnings of constitutionalism in country for which history is so very important.

Keywords: The Supreme Court of the Republic of Cyprus, judiciary, Cyprus conflict, The Constitution of the Republic of Cyprus, competences, division, the appointment of a judge, common law, sources of law, lawyers, forensic evidence